

GÜÇLENDİRİLMİŞ PARLAMENTER SİSTEM MUTABAKAT METNİ

METİNDEKİ KİLİT DÜZENLEMELER: [Yer yer kısa yorumlarımla]

ETKİN VE KATILIMCI YASAMA

TBMM’de katılımcılık ön plana çıkarılacak. TBMM İç Tüzüğü gözden geçirilecek (komisyonların işleyişi etkinleştirilecek, vb.).

Seçim barajı %3’e düşürülecek. %1 oy alan her partiye Hazine desteği sağlanacak. Siyasetin finansmanının denetimi etkinleştirilecek.

Siyasi partiler ve seçim kanunları parti içi demokrasiyi güçlendirecek şekilde yeniden düzenlenecektir. Siyasi partiler yasaları ve yaptırım hükümleri Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, AİHM içtihatları ve Venedik Komisyonu raporlarına göre düzenlenecektir.

Torba kanun uygulamasına son verilecek. KHK’larda Meclis ve AYM (hukuki) denetimi güçlendirilecek. Temel hak ve özgürlükler konusunda KHK olmayacak. Cumhurbaşkanı veto yetkisine son verilecek (sadece “geciktirici veto” olacak). Kanun yapımında, sivil toplum ve meslek kuruluşlarının görüşlerine başvurulması sağlanacak.

TBMM’nin denetim yetkileri ve muhalefetin söz hakkı güçlendirilecek: Sözlü ve yazılı soru sistemleri etkinleştirilecek (cevap verilmesi zorunluluğu/yaptırımlar), genel görüşmede (20 gün muhalefet belirleyecek), gensoru (hükümet ve Başbakan için yapıcı güvensizlik oyu şartıyla), meclis soruşturma mekanizması yapısal ve işlevsel olarak etkili hale getirilecektir [şu an imkânsız nisaplara bağlı]. Komisyonların çalışması etkin hale getirilecek.

Bütçe hakkı tekrar TBMM’de olacak. Kesin Hesap Komisyonu başkanı, ana muhalefet partisinden olacak. Sayıştay raporlarının tamamı Kesin Hesap Komisyonuna sunulacak. “Devlet sırrı” ve “ticari sır” tanımları doğru yapılacaktır: TBMM’nin tüm verilere ulaşması sağlanacak.

İSTİKRARLI VE HESAP VEREBİLİR YÜRÜTME

İstikrarlı ve hesap verebilir yürütme. [Bu kapsamda, “yapıcı güvensizlik oyu” sistemi istikrar için çok önemli bir iyileştirmedir].

Cumhurbaşkanı: Tek dönem, 7 yıl. Tarafsız: Milletin ve devletin birliğini temsil eder.

Bakanlar Kurulu: Başbakanın başkanlığında toplanır. Meclis’e karşı sorumludur. TBMM’de basit çoğunlukla hükümet kurulabilir ancak düşürülmesi üye tam sayısı salt çoğunluğu gerektirir + *yapıcı güvensizlik oyu sistemi olacak*: Bir hükümeti düşürmek için Meclis’ten salt çoğunluğun desteğini almış alternatif bir hükümet çıkmalı. Hükümetin kurulma sürecinde: CB, ilk gelen siyasi partiden başlamak üzere, diğer partilere de sırasıyla şans verecektir [Bu çok önemli: Tüm hükümet alternatiflerine şans verilmesi, “Haziran 2015” durumu tekrarlanmasın diye]. OHAL ilanı: CB başkanlığında Bakanlar Kurulu kararıdır. OHAL’de keyfi bir yönetime izin verilmeyecektir. OHAL KHK’larına son verilecek.

BAĞIMSIZ VE TARAFSIZ YARGI

Bağımsız yargı temel hak ve özgürlüklerin teminatıdır. AYM, AİHM kararlarının uygulanması, hukuk devleti ve anayasanın üstünlüğü ilkesinin önemli gereklerindendir. Uygulanmaları sağlanacaktır. Görevi kötüye kullanarak hak ihlali kararına sebep olup devleti tazminata mahkum ettiren yargıçlara bu tazminat ve zarar için rücu edilecektir.

Hakimler ve Savcılar Kurulu: Hakimler Kurulu ve Savcılar Kurulu (2 ayrı Kurul) olarak düzenlenecektir. Yüksek Yargı Kurullarına seçim çerçevesi; üyelerin yarısı TBMM’de 2/3 nitelikli nisapla (2/3 sağlanamazsa kura yöntemine başvurulacak), üyelerin diğer yarısı da Yargıtay, Danıştay, Sayıştay, Türkiye Barolar Birliği, adli ve idari yargı birinci sınıf hakim ve savcılar tarafından, kendi mensupları arasından doğrudan seçilecektir. Adalet Bakanı ve Müsteşarı, Hakimler Kurulu’nda yer almayacaktır. [Yeni HK ve SK yapısı ile siyasi otoritenin yargı üzerindeki “kontrolüne” son verilecektir. Mevcut durumda HSK çoğunluğunu 1 siyasi parti ve genel başkanı atıyor].

Barolar ve Türkiye Barolar Birliği: Yargının kurucu unsuru olan savunma (avukatlık mesleği) anayasal güvenceye kavuşturulacaktır. Çoklu Baro uygulamasına son verilecektir. TBB seçimlerinde temsilde adalet ilkesi esas alınacaktır.

Anayasa Mahkemesi: Anayasal düzenin güvencesidir. Artan iş yükü karşısında, bölüm ve üye sayısı arttırılacaktır. Üyelerin büyük bölümü; Yargıtay, Danıştay, Sayıştay, Türkiye Barolar

Birliği ve Üniversitelerarası Kurul tarafından belirlenen 3 katı aday iğerisinden TBMM tarafından 2/3 nitelikli çoğunlukla seçilecektir. 3 üye ise üst düzey kamu görevlileri, öğretim üyeleri, avukatlar (en az 15 yıl), AYM raportöleri arasından Cumhurbaşkanı seğecektir. [Üst yargı kontenjanı için: En az 5 yıl üst yargıda görev yapmış olma şartı aranacaktır]. Üyelerin en az 3/4 hukukçu olacaktır. İptal davası; CB veya 60 MV. [Bu şekilde AYM üye seğiminde yürütmenin etkisi esaslı şekilde azaltılacak. Üyeler büyük bir uzlaşısı sonucu seğilecek].

Sayıştay: Üyeler, TBMM'de 2/3 nisapla seçilecektir. Danıştay üyelerinin seğimi de demokratikleşecek.

TEMEL HAK VE ÖZGÜRLÜKLER

Dil, din, mezhep, ırk, cinsiyet, siyasi ve sosyal aidiyet farkı gözetmeksizin tüm insanlar için temel hak ve özgürlükler güvenceye kavuşturulacaktır. Ötekileştirme hissi doğuran tüm uygulamalar ortadan kaldırılacaktır. Kadın-erkek eşitliğinin tesis edildiği özgür ve demokratik bir Türkiye inşa edilecektir. AYM ve AİHM yerleşik içtihatları gereğince ifade özgürlüğü şiddete teşvik, nefret söylemi ya da kişilik haklarına saldırı durumları dışında sınırlandırılmayacaktır.

Din ve vicdan özgürlüğünü güvence altına alan demokratik laik hukuk devleti, çoğulcu toplum düzeninin temelidir.

Kadın hakları: Kadın-erkek eşitliği tesis edilecek. Uluslararası sözleşmeler ve ulusal mevzuat etkin şekilde uygulanacaktır. Failler için caydırıcı cezalar, cezaların seğenek yaptırımlara çevrilmesi engellenecektir. Birinci sınıftan itibaren insan hakları ve kadın-erkek eşitliği dersleri konulacaktır.

Basın özgürlüğü. Basın özgürlüğünü etkileyen ceza maddeleri tadil edilecek. Akreditasyon sisteminde meslek kuruluşları belirleyici olacak. Medya sahipliği kuralları. RTÜK reformu: TBMM'de nitelikli çoğunlukla seçilecektir. [Siyasi iktidarın kontrolünde değil; geniş uzlaşısı ile seğilen bir RTÜK oluşacak: Gerçekten bağımsız ve tarafsız bir RTÜK için hayati önem taşıyor].

Sivil toplum, demokratik toplumun asli unsurudur. Sivil toplum kuruluşlarına karşı ayrımcılık ve baskıya son verilecektir.

Çevre hakları ve sürdürülebilirlik. Çevre konusunda uzmanlaşmış yargıçların görev yapacağı

Çevre Mahkemeleri kurulacaktır.

KAMU YÖNETİMİ

Yolsuzlukla mücadele için yasal ve yapısal düzenlemeler yapılacaktır. Mevzuatımız, Yolsuzluğa Karşı Devletler Grubu (GRECO) tavsiye kararlarıyla tam uyumlu hale getirilecek, TBMM denetimi etkinleştirilecek. Kamu İhale Kanunu yenilenecek, keyfiliğe yol açan istisnalara son verilecek. Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK) yeniden yapılandırılarak mali suçlarla mücadele daha etkili kılınacaktır.

Kamu yönetiminde kadın yönetici sayısı arttırılacaktır.

Liyakat: Sözlü mülakat uygulamasına son verilecektir. İşin niteliği gereği, istisnai olarak sözlü mülakat gerektiğinde şeffaflık/denetim sağlanacaktır.

Paralel tüm kurum ve kurullara son verilecektir (Cumhurbaşkanı politika kurulları).

Yerel yönetimler: Merkezi yönetimin yerel yönetimler üzerindeki idari denetimin sınırları açıkça belirlenecek ve yerindelik denetimi anlamına gelen vesayet uygulamalarına son verilerek yeni bir merkez-yerel dengesi kurulacak.

Seçimle gelen, seçimle gidecektir: Seçme ve seçilme hakkını yok sayan kayyum uygulamalarına son verilecektir. Seçilmiş yöneticilerin görevlerin bir yargı kararı olmadıkça son verilemeyecektir. Seçilme yeterliliğini kaybeden veya geçici olarak görevden uzaklaştırılan belediye başkanı yerine yeni başkan belediye meclisi tarafından seçilecektir.

Akademik özgürlük ve üniversiteler: Rektörler, üniversite içi seçimle. YÖK tasfiye edilecek; yerine koordinasyon görevi ile sınırlandırılmış ve üyelerin seçim usulü demokratik meşruiyet esasına dayanan üniversiteler arası bir kurul tesis edilecektir.

Düzenleyici ve denetleyici kurumlar: Kurumların bağımsızlığının tesisi ve yürütmenin müdahalelerine karşı korunmaları için yapısal önlemler alınacaktır. Para politikası ve mali politikaların belirlenmesi/uygulanması işlevini ifa eden kurumların üye ve Başkanları; Bakanlar Kurulu kararı ile atanacak. Diğer kurumlar için TBMM daha belirleyici ve etkin olması

sağlanacak, kurumların üye yapılarında çoğulculuk esas alınacaktır.

TCMB para politikasının uygulanmasında tek karar merci olacaktır.

Kamu Denetçiliği Kurumu: Baş denetçi TBMM’de nitelikli çoğunluk ile seçilecektir.

İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu: “Paris İlkeleri” gereğince özerk ve uzman bir insan hakları koruma ve ilerletme kurumu olarak, yeniden yapılandırılmalı.

SİYASİ ETİK KANUNU

GRECO tavsiye kararları ve AB müktesebatı çerçevesinde bir Siyasi Etki Kanunu düzenlenecektir.

Kilit konular: Devlette ayrımcılık ve “nepotizme” son, mal beyanlarının etkinleştirilmesi (2 yılda bir, kapsam genişletilecek), hediye kabulü limitleri (asgari ücretin 1/10’u üstü beyan yükümlülüğü), menfaat çakışması, vb.

TBMM’de Siyasi Etik Komisyonu kurulacaktır. Yasanın uygulanmasını denetleyecektir: Aykırı davrananlara uyarı, kınama, idari para cezası, TBMM heyetlerinde görev almama cezaları verebilecektir.